HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ו) [נקמן קמ"ל], ב) [נ"ב עג.], ג) לעיל דף ה: עיי"ש לג:, ד) עיי"ש יב ודף מז: ודף מח. ודף פו:, ה) [ל"ל מרבן], ו) [ל"ל אחר ד"ה ואין].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל לא וכו' ואין גבוה ר' נמי דוקא: (ב) ד"ה מידי אירע וכו' דמייתי לאיס מדתני ומכמיס כל"ל והד"מ עם ד"ה מכוס: (ג) תוס' ד"ה אי וכו' דאי הוי מקום ד' הוא דהויא כרמלית:

גליון הש"ס

גמ' ויש בקצר שלו ג'. ע' עיי"ש ד' לג ע"א מוס' ד"ה ומלגלה:

רב נסים גאון

הויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה. עיקר דילה במסכת כלאים פרק ד' מחיצת הקנים אם אין בה קנה לחברו ג' טפחים כדי שיכנס הגדי הרי זו מחיצה. ובתוספתא בפרק (ג') כל שהוא פחות מג' צריך שלא יהא בין קנה לחברו ג' טפחים כדי שלא יכנס הגדי דלאלך עלי אן [הנה מוכח מזה] כל מחיצה שהגדיים בוקעין בה אינה מחיצה. ומשכחת לה בפרק אחד מן עירובין [דף יד].

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר עמוקה ר' ואינה גבוהה ר' מטלטלין מתוכה לים אבל לא מן הים לתוכה. ואוקימנא להאי דתני מטלטלין מתוכה לים על חודה של ספינה שהן דפני הספינה, וש"מ כוחו בכרמלית לא גזרו רבנן. פי' עמוקה ר' ואינה גבוהה ר', כגון שנשתקעו מחיצותיה בים וכשאתה מודד עומקה של ספינה מבפנים הויא [ר"] טפחים ופעמים יותר. אבל משפת הים ולמעלה עד שפת הספינה, כיון שנשתקעו מקצת מחיצותיה בים לא הוי גבוהה ר' ונמצאת הספינה רה"ר והים כרמלית. לפיכך הוצאה מן הספינה דרך כחו לא גזרו רבנן אבל להכניס דלא אפשר דרך כחו לא שרו. ירושלמי א"ר אבין למה מן הים לתוכה אסור, מפני הסכנה. אמר רב הונא הני ביציתה דמישן אין מטלטלין בהן אלא בד' אמות. פי' ביציתה, ספינות קטנות העשויות לתשמיש הגדולות, כי כשבאות להיכנס בגמל מהלכות לפניה וראין הקלו המים אם לאו, ואם רואין כי קלו המים משליכין העוגין בים שהן ברזילים [גדולים] ומעמידין אותה שם. ועוד עשויות לצאת בהן בני הספינה ליבשה ולהיכנס בהן ולטעון ולפרק האנתיקי שבה. רבינו מנגאל.

מוסף רש"י

ביצאתא. הן ספינות שעשוין מדים ואין בשוליהן רוחב ד' ולמעלה הן הולכות ומגדיגות הרבה ומתיצן גבוהות ר' (עירובין לג:). דמישן. מיהן נהר קטן ואין מהלכין בו אלא ספינות קטנות (רשב"ם ב"ב עג.). אין מטלטלין בהן אלא ד' אמות. דלאו הר"י ניסו, ואע"ג דגבוהים עפרה ומחפין אלכנפה מלמעלה, אוחלי ובשוליהן לא הוי אלכנפה (עירובין לג:). ובראשו טרסקל. מל רחב ד' (עירובין לג:). ודרק. מלרס"ל, ונח על גביו חייב. שהי זרק מהר"ל לרס"ל, אע"ג דקנה אין רחב ד' הוי הר"ל, אוחלי ועליונו ד' דאמרינן גוד אחית (שם).

מוסף תוספות

א. דקתני רישא שאין מטלטלים אפי' מן הספינה לים ומסתמא ר' יהודה לאפלוגי קאתי. מיעב"ש. ב. הוא דפליגי. תוס' הלש"ס. ג. דאסור להחליף. מיעב"ש. ד. דמותר להחליף ברשויות דרבנן. מיעב"ש. ה. [ו]הברייתא הזאת שהביא התלמוד כאן בלשון קצר הביאה ובתוספתא האריך בה. מיעב"ש. ו. דהיינו בטלטול גמור. תוס' הלש"ש. ז. אחורה, דכחו בכרמלית לא גזרו. תוס' הלש"ש. אלמא דבבוה עשרה הוא דפליגי. מי' הר"ן. ח. ואינן רחבות ד' טפחים ולהכי לא הוי הר"ר אלא כרמלית. תוס' הלש"ש. ט. [ו]א"כ מקום פטור הוא ומשתמש בכולה. רשב"ם. י. דאלמא כל שיכול להניח ולהשתמש בו ברוחב ארבע אפילו קודם הנחה חשוב כרה"ר. רשב"ם. יא. לתשמיש הגדולות, כי כשבאות להיכנס בגמל מהלכות לפניה וראין הקלו המים ומעמידין אותה שם, ועוד עשויות לצאת בהם בני הספינה ליבשה ולהיכנס בהן ולטעון ולפרק האנתיקי שבה. רבינו מנגאל. יב. שהם קלות. תוס' הלש"ש. יג. ומפני שמישן הוא מקום אגמי מים עושין ביציית להלך בהן באגמים. תוס' הלש"ש. יד. מתוס' הלש"ש: ומחיצותיה וקרקעיתה עשויין מנסרים. ועי' מהרש"ש. טו. ויעשה סביב הזיז דבר מועט. תוס' הלש"ש. טז. [ו]מודה ר' יוסי בר' יהודה דבעי עשרה, וההיא דספינה דהכא היינו על גבה והוה ס"ד דלא בעינן מחיצה עשרה דרואין כאילו דופני הספינה מסבבין הנסרים וליכא תשמיש על גבן אלא בתוך הספינה. תוס'

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע ש"ח סי' שנה סעיף ח:
לג ב טוש"ע ש"ח סי' שסו סעיף ב בהג"ה:
לד ג מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יח:
לה ד מיי' שם הל' טז:

לעזי רש"י

קוייט"ר [קוויי"ט]. סירה קטנה.

מוסף רש"י

ביצאתא. הן ספינות שעשוין מדים ואין בשוליהן רוחב ד' ולמעלה הן הולכות ומגדיגות הרבה ומתיצן גבוהות ר' (עירובין לג:). דמישן. מיהן נהר קטן ואין מהלכין בו אלא ספינות קטנות (רשב"ם ב"ב עג.). אין מטלטלין בהן אלא ד' אמות. דלאו הר"י ניסו, ואע"ג דגבוהים עפרה ומחפין אלכנפה מלמעלה, אוחלי ובשוליהן לא הוי אלכנפה (עירובין לג:). ובראשו טרסקל. מל רחב ד' (עירובין לג:). ודרק. מלרס"ל, ונח על גביו חייב. שהי זרק מהר"ל לרס"ל, אע"ג דקנה אין רחב ד' הוי הר"ל, אוחלי ועליונו ד' דאמרינן גוד אחית

רבי יהודה אומר עמוקה ר' ואין גבוהה ר' מטלטלין מתוכה לים.

ומ"ת היכי מייתי סייעתא מדרבי יהודה כיון דרבנן פליגי עליה[א] ואורי' דבהא לא פליגי אלא בעמוקה ר'[ב] וגבוה ר'[ג] דרבנן סברי דמכרמלית לרה"י דרך מקום פטור אסור[ד] אע"ג דרשויות דרבנן ור' יהודה סרי[ה] אבל בעמוקה ר' ואינה גבוהה ר' לטלטל מתוכה לים לא פליגי עליה רבנן [ו]והכי איתא בתוספתא [פי"א ה"ט] דספינה שאינה גבוהה ר' ועמוקה ר' אין מטלטלין מתוכה לים ולא מן הים לתוכה[ז] ר' יהודה אומר אם עמוקה ר' ואין גבוהה ר' כו' וה"ק ר' יהודה בעמוקה ר' וגבוהה ר' לא מצעי' דמותר לטלטל טלטול גמור הואיל ולרך מקום פטור קא מטלטל אלא גם באינה גבוהה ר' יש תקנה לטלטל כגון ע"י כתו כדמפרש הש"ס[ז] וקשה לר"י דהשתא לרבי יהודה שרי טלטול דרך מקום פטור דרשויות דרבנן ואפילו רבנן לא פליגי אלא בשאינו עושה הגתה במקום פטור ובפרק כילד משתתפין (עירובין דף פז:) פריך לזעירי דאמר אסור להחליף דרך מקום פטור מכרמלית לרה"י ולזעירי קשיא פלוגתא דרשב"ג ורבנן דפליגי בהא ומשני לה והשתא הא תנאי דלא כוותיה וי"ל דמ"מ הני תנאי דהתם כיון דמלי לאוקמי כוותי' מוקים להו: **עמוקה ר' ואין גבוהה ר'**. מהכא אין להקשות למ"ד לעיל מאריעא משאינן דהכא מיירי בדליכא זיז כל שהוא להיכירא:

הני ביציתא דמישן. שהן קלות מלמטה[ח] קשה דכי היכי דבטיל מדין רה"י משום דלית בהו ד' ה"נ ליבטיל מדין כרמלית כדאמר בפ"ק (דף ז.) דאין כרמלית פחותה מד' ואקילו בה רבנן מקולי רה"י דאי הוי מקום ד' (ג) כרמלית ואי לא מקום פטור[ט] ועוד מאי פריך לימא גוד אחית מחיצה מה מועיל שיהא המחיצות מבחוץ כיון שמצפים אין שם ריוח מקום ד' ולא ניחא תשמישם ודופן הספינה שבקלר מבטל גוד אחית כמו חלוקה במתלגת דלעיל ועוד למה לי מלינהו קני ואורבני אע"ג דלא מלאן כיון דיכול למלאות חשיב רה"י כדאמר בפרק חלון (עירובין דף עח.) משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש גבי מלאו טולו ביתידות[י] ומלאה כפר"ח דביליתא הם ספינות קטנות העשויות להלך בגאמים[יא] ועל שם[יב] שמהלכות על בעני המים קרי להו ביליתא[יג] ויש להם דפנות וקרקעית העשויות נסרים נסרים[יד] ויש חלל בין הנסרים והמים נכנסין שם ויושבין בה כמו במים והיא עשויה כך שאפילו מתהפך אינה נטבעת לעולם וקאמר רב הונא כיון שהיא פרולה הינה ככרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' ולא אמרו אלא בזמן שאין בין נסר לנסר חלל פחות מג' אבל אם יש בין נסר לנסר חלל שהמים נכנסין בה לא חיישינן ומראה דל"ג שאין בפחות מג' ד' ואי מילא כל החלל קני ואורבני מותר לטלטל בכולה:

מתקיף לה רב נחמן. למה לך כולי האי לימא גוד אחית מחיצתא מי לא תניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר וכו' אלמא רואין כאילו דופני הטרסקל יורדין עד עיקרו של קנה ה"ג רואין כאילו דופני הספינה עקומין ומסבבין הנסרים ומגאו הנסרים מחוברין: **וזרק ונח על גביו חייב.** למאי דס"ד השתא דאין חילוק בין מחיצה דמיס לשאר מחיצות וס"ד נמי דלא פליגי רבנן עליה דרבי יוסי ברבי יהודה לא מצי לאקשויי אמאי הא תנן בפ' כילד משתתפין (עירובין דף פז:) גזוטרא שהיא למעלה מן המיס אין ממלאין היומנה אח"כ עשו לה מחיצה ר' מה צריך מחיצה ר' בלא מחיצה ר' תקגי[טו] כמו בטרסקל דדוקא על גביו חשיב ליה ר' יוסי ברבי יהודה רה"י אבל למטה לא דלהכי לא אהני גוד אחית[טז] אי נמי הא דבעינן גבי גזוטרא מחיצה ר' היינו לטלטל אבל לזרוק לא בעי מחיצה ר' כמו בטרסקל והכא הכי פריך לימא גוד אחית דכי היכי דא"כ דיהודה גוד אחית כשאין שם מחיצה ר' לטלטל: **ויש בקצר שלו ג'.** פי' בקונטר' גבוה ג' מן הארץ[יז] וקשה דאם הוא דק הרבה כמו קנה הוי טרסקל ומבטלי בקיעת גדיים גוד אחית וגראה לר"י דהאי בקלר שלו ג' היינו שיש בעובי הקלר ג'[יח] דכיון שיש בעובי הקלר ג' ולמעלה רחב ד' שייך ביה גוד אחית[יט] **ומנא תימרא דבעא מיניה ר' טבלא כו'.** ומ"ת אמאי לא פשיט טפי ממתני' דכילד משתתפין (שם פז:) גזוטרא שהיא למעלה מן המיס וכו' דמשתרי במחיצה[כ] דלמעלה ואורי' דאי מתניתין ה"א דה"ה אף בשאר מחיצות שאינן של מיס מתרת מחיצה תלויה ולהכי מייתי מרבי טבלא דמפרש הטעם קל הוא שהקילו חכמים במיס: פשיטא

רבי יהודה אומר עמוקה ר' ואין גבוהה ר' מטלטלין מתוכה לים. לתוכה דהוה רשות היחיד: **ואין גבוהה.** שפתה ר' מן המיס כגון שמשוקעת במיס מכובד משאה: **מטלטלים מתוכה לים.** דרך דופנותיה כגון שופכין כדמפרש ואזיל דכמו בכרמלית לא גזרו: **אבל לא מן הים לתוכה.** דאין תשמיש מן היס לתוכה דרך דפנות שאם ימלא ושליך על הדפנות ירדו לקרקעית הספינה ולהכי נקט עמוקה ר' דאי אינה עמוקה ר' היא גופה כרמלית ומטלטל להדיא אף מן הים לתוכה. ואין גבוהה נמי (א) ר' דוקא נקט דאי אגבוהה ר' מותר לטלטל מן הים לתוכה דמכרמלית לרה"י דרך מקום פטור קא מטלטל דלריך להגביה את ידו למעלה מי' ואע"ג דברשות דאורייתא מרה"ר לרה"י מיתייב בכה"ג (לעיל דף ו.) כרמלית מיהא דרבנן היא ולא גזור: **אלא לאו אחותה.** שופך שופכים על חולה והן יורדין דרך דפנותיה ליס: **ביציאתא.** ספינות קטנות וקלרות מלמטה עד כחודו של סכין שקורין קוייטו"ר: **אין מטלטלין בתוכן.** דלאו רה"י אינהו שאין ברחבן ארבעה מלמטה לפיכך אין במחיצותיהן מחיצות: **ולא אמרן אלא.** בשקלה שלהן גבוה שלשה שאין רחב ד' למטה בעוד שלא הגביה ג' מקרקעיתו ואפי' יש ברחבו י' גובה לא משתרי דכיון דמתחתונות לאו מחיצה אינהו הוה ליה שלויה: **אבל יש בפחות מג' גובה רוחב ד'.** שעד שלא הגביהו ג' הרחיבו ד' הרי הן כמי שקרקעיתן עולה עד כאן ומחיצותיהן מחיצות: (ו) **אורבני.** ערבה דקה: **ואי מלינהו.** עד מקום רחבן הרי הן כשרות לטלטל אם יש משפת רוחבן ולמעלה י': **ולימא גוד אחית.** מכנגד מדת רחבן העליון ולמטה כאילו הן יורדות עד הקרקע מבחוץ: **טרסקל.** אין עמוק ר' ואינו מודליס לו גובה ר' שמדת הקנה עולה לו בגובהו והקנה אין רחב ארבעה אלא שאינו אורגים במחיצות הטרסקל גוד אחית ומלאו מקיפות את הקנה והוו להו היקף המחיצות מן הקרקע ולמעלה לשויה לראש רה"י ואם זרק מרה"ר ונח על גביו חייב: **ומטו בה.** יש שמטין בדבר להכריע ולומר אר' חייא אמר: **והכמיס פוטרין.** אלמא לא אמרי' גוד אחית להתיר מחיצה תלויה: **ואם לא תיסברא.** דאמרי' הה"ג: **ואין בעיקרו.** רחב ד': **ויש בקלר שלו ג'.** אותו קלר של עיקרו שאינו רחב ד' יש בו גובה ג' והיינו רבותא דליכא למימר לבוד ממקום שכלה רחבו לקרקע אפ"ה הוי רה"י: **דאמרי' גוד אחית מחיצה.** סביב מחיצותיה מכנגד רחבה ולמטה כאילו הוא כולו שוה: **ה"ג.** **ביציאתא דמישן נמי נימא גוד אחית:** **מידי אירע הסם כו'.** כולה אביי אמר לה לרב יוסף דהא דמייתי ראיה (ג) והכמיס פוטרים כלום ראיה היא לכאן הא דטרסקל דקפטרי רבנן: **משום דהוא מחיצה שהגדיים בוקעין בה.** מלמטה בארץ תחת מחיצות הטרסקל שהם פשוטות להלן מן הקנה לכל לד ובקיעת גדיים מעכבת מלמימר גוד אחית שהרי עוברין תחתיה אבל בספינה ליכא בקיעת גדיים שאין לך עובר תחתיהן וכן בעמוד אין דרך להתחבר בו ולעבור תחת שיפועו שאינו אלא מעט: **בקיעת דגים לא שמה בקיעה.** לפי שאינן גרלין: **בחורבה.** שדרך לחיות בה מחיצות שנפלו תחתיהן וקיימות מלמעלה ותלויות: **מהו שהפיר.** לטלטל בחורבה שלא תהא כפרוצה לרה"ר: אלא

רבנן עליה דרבי יוסי ברבי יהודה לא מצי לאקשויי אמאי הא תנן בפ' כילד משתתפין (עירובין דף פז:) גזוטרא שהיא למעלה מן המיס אין ממלאין היומנה אח"כ עשו לה מחיצה ר' מה צריך מחיצה ר' בלא מחיצה ר' תקגי כמו בטרסקל דדוקא על גביו חשיב ליה ר' יוסי ברבי יהודה רה"י אבל למטה לא דלהכי לא אהני גוד אחית[טז] אי נמי הא דבעינן גבי גזוטרא מחיצה ר' היינו לטלטל אבל לזרוק לא בעי מחיצה ר' כמו בטרסקל והכא הכי פריך לימא גוד אחית דכי היכי דא"כ דיהודה גוד אחית כשאין שם מחיצה ר' לטלטל: **ויש בקצר שלו ג'.** פי' בקונטר' גבוה ג' מן הארץ[יז] וקשה דאם הוא דק הרבה כמו קנה הוי טרסקל ומבטלי בקיעת גדיים גוד אחית וגראה לר"י דהאי בקלר שלו ג' היינו שיש בעובי הקלר ג'[יח] דכיון שיש בעובי הקלר ג' ולמעלה רחב ד' שייך ביה גוד אחית[יט] **ומנא תימרא דבעא מיניה ר' טבלא כו'.** ומ"ת אמאי לא פשיט טפי ממתני' דכילד משתתפין (שם פז:) גזוטרא שהיא למעלה מן המיס וכו' דמשתרי במחיצה[כ] דלמעלה ואורי' דאי מתניתין ה"א דה"ה אף בשאר מחיצות שאינן של מיס מתרת מחיצה תלויה ולהכי מייתי מרבי טבלא דמפרש הטעם קל הוא שהקילו חכמים במיס: פשיטא

הרלש"ש. יז. ואפי' ג' קאמר. רשב"ם. שאע"פ שיצא מתורת לבוד אמרינן גוד אחית מחיצתא. מיעב"ש. יח. אבל אין בגובהו אלא פחות משלשה דליכא מקום בקיעת גדיים. מיעב"ש. יט. ובעינן ברחבו שלשה שיצא מתורת לבוד כדי שיהא בעיקרו של עמוד יסוד דחשיב. מיעב"ש. כ. עשרה אפילו. תוס' הרלש"ש.

מחיצה תלויה מתרת במים כרב ואע"פ שהגדיים בוקעין בה, אלמא בקיעת דגים לאו שמה בקיעה ואין מחיצה תלויה מתרת בחורבה, כרבא בלחי שאהגביהו מן הקרקע דהויא מחיצה שהגדיים בוקעין בה.